

HCS D

**Human capital and social
development.**

2026 – volume 20, issue 3

Inson kapitali va ijtimoiy rivojlanish jurnali.

2026 – 20-jild, 3-son

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM FAN VA

INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

SHAROF RASHIDOV NOMIDAGI SAMARQAND DAVLAT

UNIVERSITETI

Inson kapitali va ijtimoiy rivojlanish jurnali

Journal Human capital and social development

Журнал Человеческий капитал и социальноеразвитие

Jurnali

20-jild, 3-son (may) 2026.

Jurnal 2021-yilda tashkil topgan.

Davriyligi: har ikki oyda

Davriy nashirning rasmiy nomi: “Inson kapitali va ijtimoiy rivojlanish”-“Human capital and social development”-“Человеческий капитал и социальное развития” O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan 19.05.2021 sanada berilgan №1179 guvohnomasi bilan ro‘yhatdan o‘tgan.

Jurnal: O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2023-yil 29-avgustdagi 342/5-son qarori bilan tasdiqlangan Iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) va fan doktori (DSc) Ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiya ishlari yuzasidan dissertatsiyalari asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro‘yhatiga kiritilgan.

Jurnal asoschilari: Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti Inson resurslari va mahalla tarqqiyotini boshqarish instituti.

Nashr etuvchi: SamDU tahririy-nashriyot bo‘limi.

Xalqaro indeksi: ISSN 3030-3672

Tahririyat telefoni: +998 (94) 283 56 78, +998 (90) 502 13 03

Pochta manzili: 140104, Samarqand shahar., Universitet xiyoboni, 4

Web-sayt: www.hcsd.samdu.uz.

E-mail: muhridinrabbimov@gmail.com

«INSON KAPITALI VA IJTIMOYIY RIVOJLANISH»
«HUMAN CAPITAL AND SOCIAL DEVELOPMENT»
«ЧЕЛОВЕЧЕСКИЙ КАПИТАЛ И СОЦИАЛЬНОЕ РАЗВИТИЕ»
JURNALI

Bosh muharrir: t.f.d., prof. Xalmuradov Rustam Ibragimovich

Bosh muharrir o‘rinbosari: i.f.d., prof. Arabov Nurali Uralovich

Kotib: PhD, dots. Nasimov Ikrom Xusanovich

Texnik muharrir: assistent., Rabbimov Muxriddin Musoqul o‘g‘li

TAHRIRIYAT KENGASHI

O‘zFA akademigi, i.f.d., prof. Abdurahmonov Qalandar Xodjayivech

O‘zFA akademigi, i.f.d., prof. G‘ulomov Saidaxror Saidaxmedovich

PhD, professor Arindam Banik (Xalqaro menejment instituti, Hindiston)

PhD, professor (Szechenyi Istvan universiteti, Vengriya) Mahendru Mandeep Kaur

PhD, professor (Balikesir universiteti, Balikesir, Turkiya) Blend Ibrahim

PhD, professor Jiye Li (Sian Jiatong universiteti, Xitoy Xalq Respublikasi)

DSc, professor (Vengriya Qishloq xo‘jaligi va hayotiy fanlar tadqiqot universiteti, Vengriya) Zoltan Lakner

PhD, dots. Djurakulov Shoxrux Davronovich (SamDU)

i.f.n., dots. Yuldashev Shamsiddin Qiyomiddinovich (SamDU)

i.f.n., dots. Nizamov Axtam Numonovich (SamDU)

i.f.n., dots. Bozorov Berdimurod Ulug‘murodovich (SamDU)

i.f.n., dots. Boboqulov Bahromqul Mamatkulovich (SamDU)

i.f.n., dots. Usmonova Dilafruz Karshiyevna (SamDU)

i.f.n., dots. Alibekova Saodat Lapasovna (SamDU)

PhD, dots. Ulug‘murodova Nodira Berdimuradovna (SamDU)

PhD, dots. Eshburiyev Umarbek Rashidovich (SamDU)

PhD, dots. Bakayev Ziyovuddin Toshbolta o‘g‘li (SamDU)

PhD, dots. Karjavova Xurshida Abdumalikovna (SamDU)

PhD, dots. Boltayev Burxon Sadinovich (SamDU)

PhD, dots. Djalilov Faxriddin Azimovich (SamDU)

MAHALLIY HUDUDLARDA BARQAROR TURIZMNI RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY VA EKOLOGIK JIHATLARI: JAHON TAJRIBASI VA O'ZBEKISTON UCHUN ILMIY-AMALIY TAVSIYALAR

D.R.Narzikulov

Markaziy Osiyo atrof-muhit va iqlim o'zgarishini o'rganish universiteti, Samarqand, O'zbekiston.

OPEN ACCESS

HCSD

Correspondence**Narzikulov Dilshod Rustamovich**

Markaziy Osiyo atrof-muhit va iqlim o'zgarishini o'rganish universiteti, "Barqaror turizm" yo'nalishi magistranti.

Email: narzikulovd@gmail.com

Tel: +998 90 212 04 02

Received: 28 April 2026

Revised: 11 May 2026

Accepted: 22 May 2026

Published: 31 May 2026

Funding source for publication:

Samarkand State University.

Publisher's Note: HCSD stays neutral with regard to jurisdictional claims in published maps and institutional affiliations.**Copyright:** Journal Human capital and social development © 2 by Samarkand State University is licensed <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>

Annotatsiya: Maqolada mahalliy hududlarda barqaror turizmni rivojlantirishning iqtisodiy samaradorlik, ekologik sig'im va ijtimoiy inklyuzivlik bilan bog'liq jihatlari IMRAD talablari asosida qayta tahlil qilindi. Tadqiqotning maqsadi - Tanzaniya, Kosta-Rika, Shveysariya va Gruziya tajribasini qiyosiy o'rganish orqali O'zbekiston turizm hududlari uchun ilmiy asoslangan, amaliyotga yo'naltirilgan boshqaruv mexanizmlarini taklif etishdir. Materiallar sifatida UN Tourism, UNEP, Jahon banki, OECD, milliy statistika va ilmiy adabiyotlar ma'lumotlari qo'llanildi. Metodlar qatoriga qiyosiy tahlil, SWOT tahlili, ekologik sig'im yondashuvi hamda institutsional moslashtirish mezonlari kiritildi. Natijalar shuni ko'rsatadiki, turistik oqimning tez o'sishi o'z-o'zidan barqaror rivojlanishni ta'minlamaydi; iqtisodiy daromadning mahalliy qiymat zanjirida qolishi, ekologik yuklamaning me'yorlanishi va "yashil" sertifikatlash tizimining joriy qilinishi zarur.

Kalit so'zlar: barqaror turizm, ekologik iqtisodiyot, mahalliy rivojlanish, ekologik sig'im, yashil sertifikatlash, jamoaga asoslangan turizm, turizm klasterlari, O'zbekiston.

ECONOMIC AND ECOLOGICAL ASPECTS OF SUSTAINABLE TOURISM DEVELOPMENT IN LOCAL AREAS: WORLD EXPERIENCE AND SCIENTIFIC-PRACTICAL RECOMMENDATIONS FOR UZBEKISTAN

Annotation: The article re-analyzes the aspects of sustainable tourism development in local areas related to economic efficiency, environmental capacity and social inclusion based on IMRAD requirements. The purpose of the study is to propose scientifically based, practice-oriented management mechanisms for the tourism regions of Uzbekistan through a comparative study of the experience of Tanzania, Costa Rica, Switzerland and Georgia. Data from UN Tourism, UNEP, the World Bank, OECD, national statistics and scientific literature were used as materials. The methods included comparative analysis, SWOT analysis, environmental capacity approach and institutional adaptation criteria. The results show that the rapid growth of tourist flows does not in itself ensure sustainable development; It is necessary to keep economic income in the local value chain, normalize the environmental load and introduce a "green" certification system.

Keywords: sustainable tourism, ecological economy, local development, ecological capacity, green certification, community-based tourism, tourism clusters, Uzbekistan.

ЭКОНОМИЧЕСКИЕ И ЭКОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ТУРИЗМА В МЕСТНЫХ РЕГИОНАХ: МИРОВОЙ ОПЫТ И НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКИЕ РЕКОМЕНДАЦИИ ДЛЯ УЗБЕКИСТАНА

Аннотация: В статье заново анализируются аспекты устойчивого развития туризма в местных регионах, связанные с экономической эффективностью, экологическим потенциалом и социальной интеграцией, на основе требований ИМРА. Цель исследования – предложить научно обоснованные, ориентированные на практику механизмы управления для туристических регионов Узбекистана на основе сравнительного изучения опыта Танзании, Коста-Рики, Швейцарии и Грузии. В качестве материалов использованы данные ООН по туризму, ЮНЕП, Всемирного банка, ОЭСР, национальной статистики и научной литературы. Методы включали сравнительный анализ, SWOT-анализ, подход к экологическому потенциалу и критерии институциональной адаптации. Результаты показывают, что быстрый рост туристических потоков сам по себе не гарантирует устойчивого развития; необходимо сохранять экономический доход в местной цепочке создания стоимости, нормализовать экологическую нагрузку и внедрить систему «зеленой» сертификации.

Ключевые слова: устойчивый туризм, экологическая экономика, местное развитие, экологический потенциал, зеленая сертификация, туризм на основе местных сообществ, туристические кластеры, Узбекистан.

1. Kirish

Turizm jahon iqtisodiyotida daromad, bandlik va hududiy rivojlanishni rag'batlantiruvchi muhim tarmoqlardan biri hisoblanadi. Pandemiya davrida xalqaro sayohatlar bosqichma-bosqich tiklandi va UN Tourism ma'lumotlariga ko'ra 2024-yilda xalqaro turistlar oqimi 1,4 milliard kishiga yaqinlashib, 2019-yil darajasining deyarli to'liq tiklanganini ko'rsatdi (UN Tourism, 2025). 2025-yil bo'yicha dastlabki baholashlar esa global turizmning yangi rekord bosqichga chiqqanini ko'rsatmoqda (UN Tourism, 2026).

Biroq turizm oqimining miqdoriy kengayishi har doim ham mahalliy hududlar uchun sifatli natija bermaydi. Haddan tashqari turistlar oqimi tarixiy markazlarda yashash muhitining siqilishi, tabiiy hududlarda chiqindi va transport yuklamasining ortishi, narxlarning oshishi va mahalliy aholining turizm foydasidan chetda qolishi kabi muammolarni kuchaytirishi mumkin. Milano, Novelli va Cheer (2019) overtourism muammosini faqat marketing yoki transport masalasi emas, balki ijtimoiy adolat, shahar boshqaruvi va resurslardan foydalanish bilan bog'liq tizimli jarayon sifatida izohlaydi. Shunga o'xshash ravishda Byers (2005) tog' ekotizimlarida turizm bosimi ekologik muvozanatga bevosita ta'sir ko'rsatishini asoslaydi.

Barqaror rivojlanish g'oyasi WCED (1987) hisobotida kelajak avlodlarning ehtiyojlarini xavf ostiga qo'ymasdan bugungi ehtiyojlarni qondirish sifatida talqin qilingan. Turizm sohasida esa bu yondashuv iqtisodiy foyda, ekologik muhofaza va ijtimoiy manfaatlar o'rtasidagi muvozanatni ta'minlashni anglatadi (UNEP & UN Tourism, 2005). Demak, barqaror turizm

faqat "ekologik toza" mahsulot yaratish bilan cheklanmaydi; u mahalliy aholi daromadi, madaniy merosning saqlanishi, tabiiy resurslar sig'imi va destinatsiyaning uzoq muddatli raqobatbardoshligini bir tizimda boshqarishni talab qiladi.

O'zbekiston uchun ushbu masala alohida dolzarbdir. Mamlakatda turizm milliy iqtisodiyotni diversifikatsiya qilish, xizmatlar eksportini oshirish va hududlarda yangi ish o'rinlari yaratish vositasi sifatida qaralmoqda. Shu bilan birga, Samarqand, Buxoro, Xiva, Toshkent, Farg'ona vodiysi va tog'-cho'l hududlarida turistlar oqimi ortgani sari ekologik yuklama, infratuzilma sifati, xizmatlar standartlari va mahalliy hamjamiyat manfaatlarini muvofiqlashtirish masalalari yanada dolzarb bo'lib bormoqda.

Tadqiqotning maqsadi — jahon tajribasi asosida mahalliy hududlarda barqaror turizmni rivojlantirishning iqtisodiy va ekologik mexanizmlarini tahlil qilish hamda O'zbekiston uchun amaliy tavsiyalar ishlab chiqishdir. Tadqiqot quyidagi savollarga javob izlaydi: (1) qaysi xalqaro modellar iqtisodiy samara va ekologik barqarorlikni birlashtira olgan; (2) turistlar oqimining tez o'sishi qaysi institutsional xavflarni yuzaga keltiradi; (3) O'zbekiston mahalliy hududlari uchun qaysi boshqaruv instrumentlari moslashtirilishi mumkin?

Maqolaning ilmiy yangiligi shundaki, unda ekologik sig'im, mahalliy qiymat zanjiri va yashil sertifikatlash elementlari O'zbekiston turizm hududlari uchun yagona integratsiyalashgan boshqaruv modeli sifatida talqin qilindi. Amaliy ahamiyati esa hududiy turizm dasturlarini ishlab chiqishda ekologik va iqtisodiy ko'rsatkichlarni birgalikda

baholash imkonini beruvchi tavsiyalar bilan belgilanadi.

2. Materiallar va metodlar

Tadqiqot qiyosiy-tahliliy va deskriptiv-analitik dizaynga asoslandi. Materiallar sifatida xalqaro tashkilotlar hisobotlari, rasmiy statistik ma'lumotlar, milliy normativ-huquqiy hujjatlar va turizmning barqaror rivojlanishiga oid ilmiy adabiyotlardan foydalanildi. Xususan, UN Tourism va UNEPning barqaror turizm bo'yicha konseptual hujjatlari, Jahon banki, OECD, Shveytsariya Federal statistika idorasi, Kosta-Rika turizm instituti, Geostat hamda O'zbekiston bo'yicha rasmiy hujjatlar tahlil qilindi.

Mamlakatlar tanlovi uch mezon asosida amalga oshirildi. Birinchidan, tanlangan tajribalarda aniq institutsional mexanizm mavjud bo'lishi kerak: Tanzaniyada jamoaga asoslangan turizm, Kosta-Rikada CST sertifikatlash tizimi, Shveytsariyada Swisustainable dasturi. Ikkinchidan, tajriba O'zbekiston uchun moslashtirish imkoniyatiga ega bo'lishi lozim: madaniy meros, qishloq turizmi, tog' va tabiiy hududlar, mahalliy xizmatlar zanjiri. Uchinchidan, tez o'sish oqibatlarini ko'rsatadigan ogohlantiruvchi misol sifatida Gruziya tajribasi alohida kiritildi.

Tahlilda to'rtta asosiy metod qo'llanildi. Birinchisi, qiyosiy ko'rsatkichlar usuli bo'lib, unda turizmning YaIMdagi ulushi, bir turistdan tushum va turizm bandligi kabi indikatorlar mamlakatlar kesimida solishtirildi. Ikkinchisi, SWOT tahlili bo'lib, O'zbekiston turizm tizimining kuchli va zaif tomonlari, imkoniyatlari hamda tahdidlari aniqlashtirildi. Uchinchisi, ekologik sig'im yondashuvi bo'lib, UNWTO (2004) tavsiyalariga tayangan holda turistik hududning ruxsat

etiladigan yuklamasini baholash zarurati asoslandi. To'rtinchisi, institutsional moslashtirish tahlili bo'lib, xorijiy mexanizmlarni O'zbekiston sharoitida qo'llash imkoniyatlari baholandi.

Ekologik sig'imni konseptual baholashda quyidagi soddalashtirilgan formula asos sifatida qabul qilindi: $CC = (A \times U) / R$. Bu yerda CC — hududning qabul qilish sig'imi, A — foydalanish mumkin bo'lgan maydon yoki resurs hajmi, U — bir turistga to'g'ri keladigan foydalanish koeffitsiyenti, R — resurs tiklanishi yoki ekologik sezgirlik koeffitsiyentidir. McCool va Lime (2001) ta'kidlaganidek, sig'im bir martalik raqam emas, balki boshqaruv qarorlari, mavsumiy yuklama, infratuzilma holati va mahalliy aholi qabul darajasi bilan o'zgarib boradigan dinamik ko'rsatkichdir.

Tadqiqotning cheklovlari ham mavjud. Turizm bo'yicha xalqaro statistikada metodologiyalar bir xil emas: ayrim manbalar to'g'ridan-to'g'ri hissa, boshqalari esa umumiy ta'sirni hisoblaydi. Shuning uchun jadvaldagi ko'rsatkichlar qat'iy reyting emas, balki qiyosiy tahlil uchun indikativ ma'lumot sifatida talqin qilindi. Shuningdek, O'zbekiston bo'yicha ayrim 2025-yil ko'rsatkichlari dastlabki baholash xarakteriga ega.

3. Natijalar

Tanzaniya tajribasi mahalliy hamjamiyat turizm daromadida bevosita ishtirok etganda barqarorlik ko'rsatkichlari kuchayishini ko'rsatadi. Jahon banki Tanzaniya turizmini iqtisodiy o'sish, bandlik va hududiy rivojlanish manbai sifatida baholaydi, biroq soha pandemiya, infratuzilma sifati va institutsional muvofiqlashtirish kabi omillarga sezgir ekanini qayd etadi (World Bank, 2021). Jamoaga asoslangan

turizm modeli mahalliy aholiga xizmat ko'rsatish, gidlik, hunarmandchilik, ovqatlanish va joylashtirish xizmatlari orqali qo'shimcha daromad olish imkonini beradi. Katongo (2025) tadqiqotida Tanzaniya milliy bog'lari atrofidagi hamjamiyatlarda CBT mahalliy daromad va turmush sifati bilan bog'liq ijobiy ta'sir ko'rsatgani qayd etilgan.

Kosta-Rika tajribasining markazida "Certification for Sustainable Tourism" (CST) tizimi turadi. Ushbu mexanizm turistik korxonalarni ekologik boshqaruv, mahalliy hamjamiyat bilan hamkorlik, madaniy merosga munosabat va xizmat sifatiga oid mezonlar bo'yicha baholaydi. CSTning afzalligi shundaki, sertifikatlash faqat reklama vositasi emas, balki turizm kompaniyalarining operatsion boshqaruviga barqarorlik standartlarini kirituvchi institut sifatida ishlaydi (ICT, n.d.; OECD, 2022). Buckley (2002) va Esparon, Gyuris va Stoeckl (2014) tadqiqotlari ekologik sertifikatlash

iste'molchining ishonchi, korxonaning bozordagi imiji va barqaror amaliyotlarni rag'batlantirishda muhim rol o'ynashini ko'rsatadi.

Shveytsariya tajribasi yuqori darajada rivojlangan turizm tizimida ham barqarorlik alohida brend va boshqaruv mezonini bo'la olishini ko'rsatadi. Swisustainable dasturi turizm subyektlarini bosqichma-bosqich barqarorlik majburiyatlariga jalb etadi: dastlabki darajada barqarorlikka sodiqlik, keyingi bosqichda aniq chora-tadbirlar, eng yuqori bosqichda esa yetakchilik standartlari talab qilinadi (Switzerland Tourism, 2022). Shveytsariya Federal statistika idorasi 2024-yilda mehmonxonalarda 42,8 million tunash qayd etilganini ma'lum qilgan; bu barqaror turizm dasturlari iqtisodiy natijalarni pasaytirmasdan, aksincha sifatli xizmatlar imijini mustahkamlashi mumkinligini ko'rsatadi (FSO, 2025).

Jadval 1.

Tanlangan mamlakatlarda turizmning iqtisodiy ko'rsatkichlari (so'nggi mavjud ma'lumotlar asosida)

Ko'rsatkich	Tanzaniya	Kosta-Rika	Shveytsariya	Gruziya	O'zbekiston
Turizmning YaIMdagi ulushi	~10-17%	~5-8%	~3%	~7-11%	~4%
Bir turistdan tushum	~600 AQSh dollari	~1 800 AQSh dollari	~1 530 AQSh dollari	~525 AQSh dollari	~400 AQSh dollari
Turizm bandligi ulushi	~7%	~7-8%	~4%	~11%	~2% gacha
Asosiy institutsional mexanizm	CBT va milliy bog'lar	CST sertifikatlash	Swisustainable	Hududiy diversifikatsiya zarurati	Yashil sertifikatlash va sig'im me'yorlari zarur

Izoh: jadvaldagi qiymatlar turli metodologiyalarga asoslangan rasmiy va xalqaro manbalardan olingan indikativ ko'rsatkichlardir; ular qiyosiy tahlil uchun ishlatiladi, qat'iy reyting sifatida talqin qilinmaydi.

Gruziya tajribasi esa tez o'sayotgan destinatsiyalar uchun ogohlantiruvchi misol hisoblanadi. Jahon bankining 2024-yilgi tahliliga ko'ra, Gruziyada turizm

muhim iqtisodiy manba bo'lsa-da, sektor rivoji hududlar kesimida notekis taqsimlangan, yuqori xarajat qiluvchi bozorlarga chiqish cheklangan va ayrim

tog‘ hududlarida infratuzilma yuklamasi kuchaygan (World Bank, 2024). Bu holat Butler (1980) tomonidan taklif etilgan turistik hudud hayotiy sikli modeliga mos keladi: agar destinatsiya rivojlanish bosqichida resurslar sig‘imi va boshqaruv mexanizmlarini o‘z vaqtida kuchaytirmasa, keyingi bosqichda turg‘unlik va tanazzul xavfi ortadi.

Mamlakatlar bo‘yicha ko‘rsatkichlar turizmdan olinadigan foydaning miqdoriy va sifat jihatlarini o‘rtasidagi farqni ko‘rsatadi. Xususan, turistlar sonining o‘sishi doimo bir turistdan tushadigan daromad, mahalliy bandlik va ekologik

boshqaruv sifati bilan birga baholanishi kerak.

Jadvaldan ko‘rinadiki, O‘zbekiston turizm oqimi tez o‘sayotgan bo‘lsa-da, bir turistdan olinadigan tushum va turizmning mahalliy bandlikka ta‘siri bo‘yicha qiyosiy mamlakatlardan orqada qolmoqda. Bu holat turizm siyosatini faqat tashrif buyuruvchilar sonini ko‘paytirishga emas, balki xizmatlar diversifikatsiyasi, yuqori qo‘shilgan qiymat, mahalliy mahsulotlar zanjiri va ekologik boshqaruvga yo‘naltirish zarurligini ko‘rsatadi.

Jadval 2.

O‘zbekiston mahalliy hududlarida barqaror turizmni rivojlantirish bo‘yicha SWOT tahlili

Kuchli tomonlar: boy tarixiy-madaniy meros, UNESCO obyektlari, milliy mehmondo‘stlik an‘analari, davlat tomonidan turizmga berilayotgan ustuvor e‘tibor, transport va mehmonxona infratuzilmasining bosqichma-bosqich kengayishi.	Imkoniyatlar: yashil iqtisodiyot strategiyalari, xalqaro donorlar va moliya institutlari bilan hamkorlik, qishloq va agro-turizmni rivojlantirish, raqamli platformalar orqali mahalliy mahsulotlarni bozorga chiqarish, inklyuziv turizm xizmatlarini kengaytirish.
Zaif tomonlar: ekologik monitoringning yetarli darajada institutsionallashtirilmaganligi, hududlarda xizmat sifati tafovuti, malakali kadrlar tanqisligi, mahalliy aholi daromad ulushining pastligi, “yashil” sertifikatlash tizimining ommalashmaganligi.	Tahdidlar: iqlim o‘zgarishi, suv tanqisligi va cho‘l ekotizimlari sezgirliigi, tarixiy markazlarda haddan tashqari yuklama, chiqindi va transport bosimi, xalqaro raqobatning kuchayishi hamda institutsional qarorlar kechiksa Gruziya tajribasiga o‘xshash nomutanosib o‘sish xavfi.

Tahlil natijalari O‘zbekiston mahalliy hududlari uchun “Uch tomonlama integratsiya modeli”ni taklif etishga asos bo‘ladi. Model uch komponentdan iborat: (1) ekologik sig‘im menejmenti; (2) mahalliy qiymat zanjiri; (3) milliy “yashil” sertifikatlash tizimi. Ushbu uchlik alohida chora-tadbirlar majmui emas, balki bir-birini to‘ldiruvchi boshqaruv tizimi sifatida qaralishi lozim.

Birinchi komponent — ekologik sig‘im menejmenti — har bir yirik turizm hududi uchun mavsumiy, kunlik va obyekt kesimidagi ruxsat etiladigan

yuklamani belgilashni nazarda tutadi. Bunda Samarqand, Buxoro, Xiva kabi tarixiy markazlar, shuningdek, tog‘ va cho‘l hududlari uchun alohida mezonlar ishlab chiqilishi kerak. Bu yondashuv UNWTO (2004) indikatorlari va McCool hamda Lime (2001)ning sig‘imni dinamik boshqarish haqidagi xulosalariga mos keladi.

Ikkinchi komponent — mahalliy qiymat zanjiri — turist sarflagan mablag‘ning maksimal qismi mahalliy iqtisodiyotda qolishini ta‘minlashga qaratiladi. Buning uchun mahalliy gidlar,

hunarmandlar, oilaviy mehmon uylari, qishloq xo'jaligi mahsulotlari, milliy taomlar va transport xizmatlari bir klasterga birlashtiriladi. Ashley va Roe (2002) hamda Scheyvens (2011) tadqiqotlari turizm kambag'allikni kamaytirishda faqat mahalliy aholi real iqtisodiy zanjirga qo'shilgandagina samarali bo'lishini ko'rsatadi.

Uchinchi komponent — milliy “yashil” sertifikatlash tizimi — Kosta-Rikaning CST modelidan kelib chiqib, O'zbekiston sharoitiga moslashtirilishi mumkin. Sertifikatlash mezonlari energiya va suv tejamkorligi, chiqindilarni boshqarish, mahalliy mahsulotlardan foydalanish, xodimlar malakasi, inklyuzivlik va madaniy merosga hurmat kabi ko'rsatkichlarni qamrab olishi lozim. Ushbu tizim raqobatbardoshlikni oshirish bilan birga, ekologik talablarni bozor mexanizmi orqali rag'batlantiradi.

4. Muhokama

Olingan natijalar barqaror turizm nazariyasining asosiy xulosalarini tasdiqlaydi. Butler (1980) modeli bo'yicha destinatsiya rivojlanish bosqichida tez o'sish tabiiy holat bo'lishi mumkin, ammo boshqaruv mexanizmlari kechiksa turg'unlik va degradatsiya xavfi kuchayadi. O'zbekiston hozir aynan shunday strategik burilish nuqtasida turibdi: turistlar sonini oshirish bilan birga, turizm daromadini mahalliy iqtisodiyotda ushlab qolish va ekologik yuklamani boshqarish talab etiladi.

UNEP va UN Tourism (2005) barqaror turizmni iqtisodiy, ijtimoiy va ekologik mezonlarning uyg'unligi sifatida talqin qiladi. O'zbekiston misolida iqtisodiy mezon bo'yicha asosiy muammo bir turistdan olinadigan tushumning nisbatan pastligidir. Bu holat mahsulot diversifikatsiyasi, gastronomik turizm,

agro-turizm, madaniy tajriba paketlari, sog'lomlashtirish va tematik marshrutlar yetarlicha chuqur ishlanmaganini ko'rsatadi. Turist ko'proq qolishi va ko'proq mablag' sarflashi uchun destinatsiya faqat “ko'rish” joyi emas, balki “tajriba olish” makoniga aylanishi kerak.

Ijtimoiy mezon bo'yicha asosiy vazifa mahalliy aholining turizm daromadlariga faol qo'shilishini ta'minlashdir. Tanzaniya tajribasi shuni ko'rsatadiki, CBT modeli to'g'ri tashkil etilsa, mahalliy hamjamiyat turizmni tashqi investorlar loyihasi sifatida emas, o'z daromadi va yashash sifati bilan bog'liq iqtisodiy imkoniyat sifatida qabul qiladi (Katongo, 2025). O'zbekiston qishloq va mahalla tizimining kuchli ijtimoiy kapitalga egaligi bu modelni moslashtirish uchun qulay institutsional zamin yaratadi.

Ekologik mezon bo'yicha esa asosiy masala turizm sig'imini oldindan rejalashtirishdir. Gruziya tajribasi ko'rsatganidek, turizm oqimi tez o'sganida infratuzilma, chiqindi boshqaruvi va transport tizimi bir vaqtda modernizatsiya qilinmasa, iqtisodiy o'sish ekologik va ijtimoiy xarajatlar bilan qoplanib ketishi mumkin (World Bank, 2024). O'zbekiston uchun ayniqsa tarixiy markazlar, tog' hududlari, cho'l landshaftlari va suv resurslari sezgir bo'lgan destinatsiyalarda oldindan monitoring tizimini joriy etish zarur.

Tadqiqot natijalarining amaliy talqini shundan iboratki, O'zbekistonda barqaror turizm siyosati uch bosqichda shakllanishi kerak. Birinchi bosqichda me'yoriy asoslar va pilot hududlar belgilanadi. Ikkinchi bosqichda mahalliy klasterlar va sertifikatlash tizimi iqtisodiy rag'batlar bilan bog'lanadi. Uchinchi bosqichda esa barcha turizm dasturlari ekologik sig'im,

mahalliy daromad ulushi va xizmat sifati indikatorlari bilan monitoring qilinadi.

Tadqiqot cheklovlari keyingi izlanishlar uchun muhim yo‘nalishlarni belgilaydi. Avvalo, Samarqand, Buxoro va Xiva bo‘yicha turistlar harakati, mavsumiy yuklama, mahalliy daromad ulushi va chiqindi hajmini o‘lchaydigan longitudinal ma’lumotlar bazasi zarur. Shuningdek, “yashil” sertifikatlashning mehmonxona rentabelligi, xarajatlar tejalishi va turist tanloviga ta’sirini empirik baholash lozim.

5. Xulosa va amaliy tavsiyalar

Tadqiqot mahalliy hududlarda barqaror turizmni rivojlantirish iqtisodiy daromadni oshirish va ekologik muhofazani kuchaytirish o‘rtasidagi muvozanatga bog‘liq ekanini ko‘rsatdi. Jahon tajribasi shuni tasdiqlaydiki,

barqaror turizm tasodifiy ravishda shakllanmaydi; u aniq institutlar, standartlar, monitoring va mahalliy hamjamiyat ishtirokiga asoslangan boshqaruv tizimini talab qiladi.

Birinchi xulosa: Kosta-Rika va Shveytsariya tajribasi “yashil” standartlar turizm biznesi uchun cheklov emas, balki raqobat ustunligi bo‘lishi mumkinligini ko‘rsatadi. Ikkinchi xulosa: Tanzaniya tajribasi mahalliy aholi turizm qiymat zanjiriga qo‘shilsa, soha ijtimoiy barqarorlik va daromad manbai sifatida kuchayishini isbotlaydi. Uchinchi xulosa: Gruziya tajribasi institutsional tayyorgarliksiz tez o‘shish hududiy nomutanosiblik, ekologik yuklama va infratuzilma bosimiga olib kelishi mumkinligini ko‘rsatadi.

Jadval 3.

O‘zbekiston uchun bosqichma-bosqich amaliy mexanizmlar

Bosqich	Asosiy chora	Mas’ul yo‘nalishlar	Kutiladigan natija
2026-2027	Ekologik sig‘im me’yorlari va milliy “yashil” sertifikatlash mezonlarini ishlab chiqish	Turizm qo‘mitasi, ekologiya organlari, mahalliy hokimliklar, OTMlar	Turistik hududlarda boshqariladigan yuklama va ekologik talablar shakllanadi
2027-2030	CBT va mahalliy qiymat zanjiri asosida pilot turizm klasterlarini joriy etish	Mahallalar, tadbirkorlar, hunarmandlar, gidlar, mehmon uylari	Mahalliy daromad va bandlik ulushi oshadi
2030+	Barqaror turizm monitoring platformasini yaratish	Milliy statistika, turizm va ekologiya organlari, ilmiy markazlar	Turizm siyosati miqdoriy va sifat ko‘rsatkichlari asosida boshqariladi

O‘zbekiston uchun qisqa muddatli tavsiyalar (2026-2027): Samarqand, Buxoro, Xiva va tog‘-rekreatsion hududlar bo‘yicha ekologik sig‘im me’yorlarini ishlab chiqish; “yashil” sertifikatlashning milliy mezonlarini tasdiqlash; turizm obyektlarida suv, energiya va chiqindi boshqaruvi bo‘yicha minimal talablarni joriy etish.

O‘rta muddatli tavsiyalar (2027-2030): 5 ta pilot hududda jamoaga asoslangan turizm klasterlarini shakllantirish; mahalliy gidlar, hunarmandlar, oilaviy mehmon uylari va gastronomik xizmatlarni yagona mahsulot zanjiriga bog‘lash; turizm daromadining mahalliy iqtisodiyotda qolish ulushini indikator sifatida monitoring qilish.

Uzoq muddatli tavsiyalar (2030+): inklyuzivlik ko'rsatkichlarini majburiy milliy barqaror turizm monitoring tizimini yaratish; turizm strategiyalarida turistlar soni bilan bir qatorda bir turistdan tushum, o'rtacha qolish muddati, ekologik yuklama, mahalliy bandlik va indikator sifatida kiritish. Shu yo'l bilan O'zbekiston miqdoriy o'sishdan sifatli va barqaror rivojlanish bosqichiga o'tishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Ashley, C., & Roe, D. (2002). Making tourism work for the poor: Strategies and challenges in southern Africa. *Development Southern Africa*, 19(1), 61-82. <https://doi.org/10.1080/03768350220123855>
2. Buckley, R. (2002). Tourism ecocertification in the international year of ecotourism. *Journal of Ecotourism*, 1(2-3), 197-203. <https://doi.org/10.1080/14724040208668121>
3. Buckley, R. (2012). Sustainable tourism: Research and reality. *Annals of Tourism Research*, 39(2), 528-546. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2012.02.003>
4. Butler, R. W. (1980). The concept of a tourist area cycle of evolution: Implications for management of resources. *The Canadian Geographer*, 24(1), 5-12. <https://doi.org/10.1111/j.1541-0064.1980.tb00970.x>
5. Byers, A. (2005). Contemporary human impacts on alpine ecosystems in the Sagarmatha (Mt. Everest) National Park, Khumbu, Nepal. *Annals of the Association of American Geographers*, 95(1), 112-140. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8306.2005.00452.x>
6. Creswell, J. W., & Plano Clark, V. L. (2018). *Designing and conducting mixed methods research* (3rd ed.). SAGE Publications. <https://us.sagepub.com/en-us/nam/designing-and-conducting-mixed-methods-research/book241842>
7. Esparon, M., Gyuris, E., & Stoeckl, N. (2014). Does ECO certification deliver benefits? *Journal of Sustainable Tourism*, 22(1), 148-169. <https://doi.org/10.1080/09669582.2013.802325>
8. Federal Statistical Office of Switzerland. (2025). New record in 2024 with almost 43 million overnight stays. <https://www.bfs.admin.ch/asset/en/34307642>
9. Fennell, D. A. (2008). *Ecotourism* (3rd ed.). Routledge. <https://www.routledge.com/Ecotourism/Fennell/p/book/9780415829656>
10. Geostat. (2020). *Tourism statistics 2019*. National Statistics Office of Georgia. <https://www.geostat.ge/en/modules/categories/102/tourism>
11. Goodwin, H. (2017). The challenge of overtourism. *Responsible Tourism Partnership Working Paper 4*. <https://haroldgoodwin.info/publications/>
12. Hall, C. M., & Lew, A. A. (2009). *Understanding and managing tourism impacts: An integrated approach*. Routledge. <https://www.routledge.com/Understanding-and-Managing-Tourism-Impacts-An-Integrated-Approach/Hall-Lew/p/book/9780415771337>
13. Hochuli, A., Hochuli, J., & Schmid, D. (2021). Economic performance of farms with agritourism activities: evidence from Switzerland. *Agroscope*. <https://www.agroscope.admin.ch/>

14. Instituto Costarricense de Turismo. (n.d.). Certification for Sustainable Tourism (CST). <https://turismo-sostenible.co.cr/en/>

15. Instituto Costarricense de Turismo. (2023). Tourism statistics 2023. Government of Costa Rica. <https://www.ict.go.cr/en/statistics.html>

16. Katongo, J. H. (2025). The impacts of community-based tourism on local livelihoods in communities adjacent to national parks in Northern Tanzania. *Cogent Social Sciences*, 11(1). <https://doi.org/10.1080/23311886.2025.2569757>

17. McCool, S. F., & Lime, D. W. (2001). Tourism carrying capacity: Tempting fantasy or useful reality? *Journal of Sustainable Tourism*, 9(5), 372-388. <https://doi.org/10.1080/09669580108667409>

18. Milano, C., Novelli, M., & Cheer, J. M. (2019). Overtourism and degrowth: A social movements perspective. *Journal of Sustainable Tourism*, 27(12), 1857-1875. <https://doi.org/10.1080/09669582.2019.1650054>

19. OECD. (2022). OECD Tourism Trends and Policies 2022: Costa Rica. OECD Publishing. https://www.oecd.org/en/publications/oecd-tourism-trends-and-policies-2022_a8dd3019-en.html

20. OECD. (2024). OECD Tourism Trends and Policies 2024: Costa Rica. OECD Publishing. https://www.oecd.org/en/publications/oecd-tourism-trends-and-policies-2024_80885d8b-en.html

21. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2026-yil 16-fevraldagi PF-21-son Farmoni. <https://www.lex.uz/uz/docs/-8050769>

22. Scheyvens, R. (2011). *Tourism and poverty*. Routledge. <https://www.routledge.com/Tourism-and-Poverty/Scheyvens/p/book/9780415572774>

23. Sharpley, R. (2009). *Tourism development and the environment: Beyond sustainability?* Earthscan. <https://www.routledge.com/Tourism-Development-and-the-Environment-Beyond-Sustainability/Sharpley/p/book/9781844077322>

24. Switzerland Tourism. (2022). *Swisstainable: Switzerland's sustainability programme for tourism*. <https://www.myswitzerland.com/en-ch/planning/about-switzerland/sustainability/>

25. UNEP & UN Tourism. (2005). *Making tourism more sustainable: A guide for policy makers*. <https://www.unep.org/resources/report/making-tourism-more-sustainable-guide-policy-makers>

26. UN Tourism. (2025). International tourism recovers pre-pandemic levels in 2024. <https://www.unwto.org/news/international-tourism-recovers-pre-pandemic-levels-in-2024>

27. UN Tourism. (2026). *World Tourism Barometer data: international tourism arrivals*. <https://www.unwto.org/un-tourism-world-tourism-barometer-data>

28. UNWTO. (2004). *Indicators of sustainable development for tourism destinations: A guidebook*. <https://doi.org/10.18111/9789284407262>

29. Wackernagel, M., & Rees, W. (1996). *Our ecological footprint: Reducing human impact on the Earth*. New Society Publishers. <https://newsociety.com/books/o/our-ecological-footprint>

30. WCED. (1987). *Our common future (The Brundtland Report)*. Oxford University Press. <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/5987our-common-future.pdf>

CONTENTS

1	Muxammedov Murod Muxamedovich	4-10
	PUL-KREDIT SIYOSATINING IQTISODIY RIVOJLANISHGA TA'SIRI VA UNING SAMARADORLIGI	
2	Safin Farid Gubaydullayevich, Safin Farid Gubaydullayevich, Qobulov Dilshod Qodir o'g'li	11-19
	QIYOSIY YONDASHUV BILAN OBYEKT QIYMATINI BAHOLASHNING ISHONCHLILIGI VA ANIQLIGI MASALASI	
3	Muxammedova Zarina Murodovna	20-26
	IPOTEKA MOLIIYAVIY INSTRUMENTLARI BOZORINING ISHLASH TAMOIYILLARI VA RIVOJLANISH XUSUSIYATLARI	
4	Teshayev Shaxro'z Anvar o'g'li	27-31
	RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA AHOLINING MUNOSIB MEHNAT MIGRATSIYASI JARAYONLARINI BOSHQARISHNI TAKOMILLASHTIRISH	
5	Latipova Shaxnoza Maxmudovna	32-41
	AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA DIVIDEND SIYOSATINI TAKOMILLASHTIRISH	
6	Berdiyev Anvar Abduraxmonovich, Ziyodullayev Navruzbek Botir o'g'li	42-49
	AHOLI DAROMATLARINI TARTIBGA SOLISHDA SOLIQ MEXANIZMLARINING AHAMIYATI	
7	Jin Bochen	50-54
	RURAL E-COMMERCE AND TECHNOLOGICAL INNOVATION: LESSONS FROM CHINA AND UZBEKISTAN	
8	Nasimov Ikrom Khusanovich	55-65
	O'ZBEKISTONDA KO'P O'LCHOVLI KAMBAG'ALLIKKA QARSHI KURASH STRATEGIYASI VA METODOLOGIYASI	
9	Pardayeva Ozoda Mamayunusovna	66-69
	O'ZBEKISTONDA OILAVIY TURIZM TADBIRKORLIGI UCHUN RAQAMLI INNOVATSIYA STRATEGIYALARI	
10	Nasimov Ikrom Khusanovich, Rieznik Stanislav	70-74
	MAHALLA-CENTERED COOPERATIVES AS A MECHANISM FOR SUSTAINABLE GROWTH AND LOCAL ENTREPRENEURSHIP IN UZBEKISTAN: LESSONS FROM SOUTH KOREA'S SAEMAUL AND NACF	
11	Shakarov Farrux Narqul o'g'li	75-82
	MARKAZIY BANKNING PUL-KREDIT SIYOSATI SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI (GERMANIYA, XITOIY VA YAPONIYA TAJRIBALARI ASOSIDA)	
12	Ibroximova Nafosat Abdusattor qizi	83-92
	RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA INSON KAPITALINI BOSHQARISHNING ZAMONAVIY MEXANIZMLARI	
13	Vakhobov Zafarjon Tolibjonovich	93-99
	A THREE-COMPONENT MODEL FOR ASSESSING THE SOCIO-ECONOMIC IMPACT OF DESTINATION BRANDING: EVIDENCE FROM SAMARKAND	
14	Kadirova Shaxnoza Ilhomovna	100-105
	IQTISODIYOTNI MODERNIZATSIYALASH SHAROITIDA SANOAT KORXONALARINI SAMARALI BOSHQARUV USULLARI VA ULARNING MEXANIZMLARI	

15	Abduvohidova Gulshan Akmalovna	106-112
	XIZMAT KO'RSATISH SOHASIDA INTELLEKTUAL RESURLARDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	
16	Ахмедова Азиза Тохировна	113-120
	УПРАВЛЕНИЕ ФИНАНСОВО-ДЕЛОВОЙ АКТИВНОСТЬЮ КАК МЕХАНИЗМ ТРАНСФОРМАЦИИ ПОТЕНЦИАЛА ПРЕДПРИЯТИЯ В КОНКУРЕНТНЫЕ ПРЕИМУЩЕСТВА	
17	Hashimova Madina Muratkhanovna	121-127
	HUDUDUY MADANIY MEROS OBEKTLARINI BOSHQARISH VA MUHOFAZA QILISHDA INTEGRATSIYALASHGAN STRATEGIYALAR	
18	Ibragimova Nilufar Ziyadullayevna, Absamatova Nafisa Shovkat qizi	128-134
	GLOBALIZATSIYA SHAROITIDA MEHNAT BOZORI RIVOJLANISHINING KADRLAR RAQOBATBARDOSHLILIGIGA TA'SIRI.	
19	Alibekova Saodat Lapasovna, Anorboyev Dilshod	135-142
	INSON KAPITALIGA INVESTITSIYA KIRITISHNING NAZARIY-USLUBIY ASOSLARI	
20	Irkinboyev Akmal G'ayrat o'g'li	143-149
	IJTIMOY-IQTISODIY O'ZGARISHLAR SHAROITIDA ISH BILAN BANDLIKNI MOSLASHUVCHAN DARAJASINI BAHOLASH	
21	Azizova Nilufar Ikrom qizi, Asrorqulov Asilbek Urol o'g'li	150-158
	O'ZBEKISTON RESPUBLIKASINING XIZMAT KO'RSATISH SOHALARIDA RAQAMLI IQTISODIYOTNING O'RNI VA AHAMIYATI	
22	Ibragimova Nilufar Ziyadullayevna, Mirzamuratov Ruslan Kurbanbay o'g'li	159-164
	RAQAMLI LOGISTIKADA BLOKCHEYN TEXNOLOGIYALARINI JORIY ETISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGI VA ISTIQBOLLARI	
23	Odiljonov Alibek Akmaljon o'g'li	165-172
	MEHNAT BOZORIDA ISHCHI KUCHI SIFAT KO'RSATKICHLARINI ANIQLASH YO'LLARI	
24	Sultanova Nigina Utkurovna	173-180
	MEHMONDO'STLIK INDUSTRIYASIDA RAQAMLI TA'LIM TEXNOLOGIYALARINING INSON KAPITALINI RIVOJLANTIRISHDAGI O'RNI	
25	Abduvaliyev Abdurahim Salim o'g'li	181-186
	RAQAMLI MARKETING VOSITALARINING GASTRONOMIK TURIZM RIVOJIGA TA'SIRI VA UNING SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI (SAMARQAND VILOYATI MISOLIDA)	
26	Хотамкулова Мадина Санжар кизи	187-191
	ПОВЫШЕНИЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УЧАСТНИКОВ ФИНАНСОВОГО РЫНКА В УСЛОВИЯХ ИННОВАЦИОННОЙ ЭКОНОМИКИ ПОСРЕДСТВОМ ФИНАНСИРОВАНИЯ ИНВЕСТИЦИЙ ПУТЁМ ЭМИССИИ АКЦИЙ	
27	Ye Hanlong	192-196
	SUCCESSFUL EXPERIENCES AND POLICY IMPLICATIONS OF THE SHANGHAI FREE TRADE ZONE FOR DEVELOPING COUNTRIES	
28	Ernazarov Ortiq Eshnazarovich, Sh.S.Saidov	197-202
	RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA ALOQA XIZMATLARI AUDITI SAMARADORLIGINI OSHIRISH	

29	Hao Xiaohui	203-213
	ORGANIZATIONAL-ECONOMIC MECHANISMS AND DESTINATION COMPETITIVENESS IN THE CONTEMPORARY MEDICAL TOURISM MARKET	
30	Pardayeva Ozoda Mamayunusovna	214-220
	INNOVATSION IQTISODIY SHAROITIDA TURIZM SOHASIDA OILAVIY TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH: MADANIY-TARIXIY TURIZM MISOLIDA	
31	Nigmatova Malika Baxtiyorovna	221-226
	O'ZBEKISTONDA TA'LIM TURIZMINI RIVOJLANTIRISHNING TASHKILIY-BOSHQARUV MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH: NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLAR	
32	Narzikulov Dilshod Rustamovich	227-235
	MAHALLIY HUDUDLARDA BARQAROR TURIZMNI RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY VA EKOLOGIK JIHLTLARI: JAHON TAJRIBASI VA O'ZBEKISTON UCHUN ILMIY-AMALIY TAVSIYALAR	
33	B.M.Boboqulov , S.B.Sharipov , Sh.Sh.Jo'rayev	236-244
	MILLIY IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHDA XUSUSIY TADBIRKORLIK SUBYEKTLARI FAOLIYATI TAHLILI	
34	Sirojiddinova Shahrizoda Davronovna	245-252
	BARQAROR TURIZMNI RIVOJLANTIRISHDA STRATEGIK BOSHQARUVNING INSTITUTIONAL ASOSLARINI TAKOMILLASHTIRISH	
35	Abduganiyev Abdulaziz Alisher o'g'li	253-259
	FINANCIAL ENGINEERING AND ITS INTRODUCTION TO THE CAPITAL MARKET OF UZBEKISTAN	
36	Erbo'tayev Azimjon Qaxromon o'g'li	260-268
	AGROTURISTIK XIZMATLARNI RIVOJLANTIRISHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEXANIZMLARIGA OID ILMIY NAZARIYALAR VA KONSEPTUAL YONDASHUVLAR	
37	O.E.Ernazarov, Sh.S.Saidov	269-274
	RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA ALOQA XIZMATLARI AUDITI SAMARADORLIGINI OSHIRISH	
38	Xolbayeva Marguba Kazokboyevna	275-282
	XIZMAT KO'RSATISH SOHASIDA TADBIRKORLIK SUB'EKTLARI FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISH XUSUSIYATLARI	
39	Rabbimov Muxriddin Musoqul o'g'li	283-289
	MAMLAKATIMIZDA PUL-KREDIT SIYOSATINI TAKOMILLASHTIRISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI	
40	Sirojiddinova Shahrizoda Davronovna	290-295
	TURIZM SOHASIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISH ORQALI XIZMATLAR RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH MEXANIZMLARI	